

Naujienu Antroji Dalis

NR. 751

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXI METAI

Dr. M. ANYSAS

Barbora Radvilaitė

KANČIOS DĖL KARŪNOS

(Tęsinys)

Priešais didžiojo altoriaus buvo sostas, apmuštas gelumbe, atvežta iš Orleano ir Londono. Jame atsisėdo pirmą kartą karalienė Barbora, aprenpta nepaprastai turtingu, perlais ir brangakmeniais žibančiu rūbu. Pamaldų metu priėjo lenkų primas su vyskupais ir kanauninkais prie sosto ir iškilingai asistuojant aukštiesiems dvasiškiamis patėpė Barborą ir jai ant galvos uždėjo taip ilgai lauktą karūną. Minia džiaugsmingai sušuko sveikindama naują, tikrą karalienę. Turbūt tai buvo karalienei Barbora pirmas malonus šauksmas, kuris jai teko išgirsti po jos vedybų su karaliumi Žigimantu Augustu.

Šiai iškilmei praėjus, rūmuose buvo dalinamos dovanos: turtingi rūbai, kailiniai, sabalai ir t. t. Viskas buvo iš anksto ir per ilgą laiką paruošta. Galų gale iškilmės baigėsi didele puota, paruošta visiems atvykusiems svečiams, dviejose rūmų salėse, kurių sienos tam tikslui buvo naujai apmuštos ir papuoštos.

Taip pasibaigė karalienės Barbaros karūnavimo iškilmės.

Kitą dieną, Krokuvos turgaus aikštėje, karalienei Barbora su dvariškiais pro langą žiūrint, sėdėjo karalius Žigimantas Augustas soste ir senu papročiu priėmė vasalų kunigaikščių pagarbą.

Tai buvo pirmoji ir paskutinė iškilmė, kurioje vainikuotoji karalienė Barbora dalyvavo.

Po karūnacijos karalienės sveikata labai pablogėjo. Kai ji po vainikavimo apeigų sugrįžo į rūmus ir priėmė sveikinimus, ji skausminga šypsena savo palydovams pasakiusi:

— Prie antrosios karūnacijos pašauks mane dieviškas Viešpatis. Prašykite jo dėl manęs, kad šią žemišką brangenybę jis paकेistų į dangišką palmę, o mano vyrą paguostų jo skausme.

Šie žodžiai buvo tikra pranašystė. Karalienė Barbora nieko daugiau nebetroško ir jai nebėliko daugiau kaip šeši mėnesiai šioje žemėje gyventi.

Karalienės Barbaros mirtis

Šiuo trumpu laikotarpiu nuo Barbaros Radvilaitės meilės aušros Radvilų parke, jos slaptų vedybų Radvilų rūmuose, jos ilgėjimosi Dubingių pilyje, jos kaip karaliaus Žigimanto Augusto žmonos įvedimas Vilniaus rūmuose, jos skaudžiai pergyventų mėnesių Radome, kaip beveik visas lenkų seimas priešinosi jos vedyboms ir karūnaci-

jai, jos įvažiavimo į Krokuvos rūmus ir galiausiai iki vainikavimo, karalienei Barbora teko pergyventi visą, kas kokiai nors karalienei galėjo įvykti. Kuomet ji galų gale priėjo prie savo tikslo ir karūnos, mirties angelas išplėtė savo sparnus ant jos ir liepė jai atsiskirti nuo viso, kas jai buvo miela ir brangu.

Tai buvo tragedija netik jai, bet ir ją taip begaliniai mylinčiam vyrui.

Paskutinių trijų mėnesių laike didėjo karalienės liga su nepaliaujamais skausmais ir dideliu susilpnėjimu. Dėl tos priežasties ir nebuvo galima išpildyti karalienės norą keliauti į Lietuvą ir viešėti Vilniuje, kaip abiejų maloniausių vietų jų pirmajai meilei prisiminti.

Karalienė nebesikėlė iš lovos. Jos sekretorius jos broliui Mykolui rašydamas reiškė mažai vilties dėl jos gyvybės.

Dabar, kai Barbora buvo patenkinta karališka garbe, jos širdis troško kuklesnių praėities atsiminimų iš savo vaikystės dienų. Kartą atvažiavo su laišku iš jos brolio senas Radvilų dvariškis Naszyka. Klausant skaitomo iš brolio laiško, karalienė pradėjo karčiai verkėti. Po to ji liepė pašaukt senąjį Radvilų dvariškį, bet karalius, kuris bijojo nemalonių pasekmių dėl jos susijaudinimo, neprileido senojo lietuvi prie karalienės lovos. Toks susijaudinimas galėjo būti priežastimi nutraukti jos silpną gyvybę siūlą.

Prieš pat kalbamo Naszykos išvažiavimą į Lietuvą, iš karto paplito gandas, kad karalienė sveiksta. Auglys, kuris iš pat jos ligos pradžios buvo susidaręs kairiame šone, ir kurį dabar reikėjo išpjauti, iš karto pats atsidarė. Visi karalienės medikai laikė tai nepaprastai laimingu ženklu. Prie dviejų Naszykai atiduotų liūdnu laišku prisidėjo trečias, džiaugsmingas laiškas. Džiaugsmas nušvietė dvariškių veidus. Pilno pasitikėjimo rašė Radvila Juodasis Rudajam:

— Jos Didenybė karalienė diena dienon grįžta sveikaton. Neapleis mus Viešpats Dievas, ko pavydulingai priešai mums linki.

Dar džiaugsmingesnis laiškas buvo paties karaliaus, tikinčio į karalienės pasveikimą. Čia smulkiai buvo aprašytos Barbaros pasveikimo priežastys. Ir vėl atsisakė karalius nuo Radvilų pasiūlymo leisti atvykti į Krokuvą moteriai kerėtojai, kuri, anot Radvilų, buvusi nepaprastai stipri magiškosė jėgose. Ji

(Nukelta į 3 psl.)

LIETUVA TĖVYNE MŪSŲ,
TU DIDVYRIŲ ŽEMĖ.....
IŠ PRAEITIES TAVO SUNUS,
TE STIPRYBE SEMIA.....

JONAS VALAITIS

VASARIO 16-JAI PAMINĖTI

(Iš velionies prof. St. Kairio palikimo)

Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo akto signataro prof. St. Kairio, šio didžio lietuvi — politiko ir visuomenininko ideologija, nusistatymas ir siekimai buvo įsąmoninami, derinami ir nukreipiami tokia vaga, kad viskas, kas veikama ar veikti na, būtų skirta "Tau, Lietuva". Tokia dedikacija, o ir titulinis pavadinimas yra jo atsiminimų antrojo tomo. Taigi, Velionies idealas yra Lietuva — Lietuvos valstybė, Valstybės nepriklausomybė, tautiečių laisvė, socialinis teisingumas, demokratija. Pasiskyręs vyriausįjį tikslą — atstatyti Lietuvos Nepriklausomybę su sostine Vilniūm, Steponas Kairys ir savo gyvenimą neatskiriama susiejo su Vilniūm, iš kurio nesitraukė į Rusijos gilumą ir I-jo didžiojo karo metais, o pasiliko Vilniūje, rizikuodamas netekti būtiniausių pragyvenimo sąlygų, nepaisydamas ir galimų pavojų gyvybei.

Jo atsiminimų jau paminėtame antrame tome "Tau, Lietuva" yra straipsnis, pavadintas "Mano Vilnius" (295 psl.). Šis straipsnis pradedamas taip: "Įsuktas į politinio sąjudžio verpetą, ilgiems metams susiejau savo gyvenimą su Vilniūm. Vilniaus dvasią ir jo žmonės paliko manyje gilių, neišdildomų pėdsakų. Tai Lietuvos brangakmenis stebuklinguose gamtos rūmuose, išpuoštuose vingiais raižytos ir sidabru žėrinčios Neris su sodriai žaliojančia ir

vėjo banguojama miškų juosta upės slėnyje.

Šimtmečių šimtmečius slinko čia ramus gyvenimas. Pagoniame laikotarpyje dievų valdoma giria perteikė ir besikuriančiam miestui visą savo mistiką, įsąmonintą pagonybės kultū ir visuomeninio gyvenimo sandora".

Toliau autorius pateikia istorinę Vilniaus politinio, ūkinio ir kultūrinio kitimo apybraižą, pabrėždamas vakarietišką Vilniaus charakterį:

"Vilnius buvo kunigaikščio, karaliaus bei diduomenės rezidencija, tad savaime darėsi krašto politinio gyvenimo centras. Kas per visą tą laiką pažymėjo Vilniaus augimo raidos kryptį, tai jo sekimas Vakaraus. Iš ten ėjo mokslas, kultūrinės vertybės, žmonių apdaras, papročiai, viskas, kas buvo dengiama kultūros ir civilizacijos žodžiais.

Gretimai į pasaulinę valstybę išaugusios Lietuvos pradėjo stiprėti ir iškilti nuo totorių jungo išsilaisvinusi Maskva, pati be atodairos grobdama, Lietuvos kova su Maskva, nepasibaigianti iki šiai dienai, XVII amžiuje skaudžiai palietė ir Vilnių...

1655 metų rugpiūčio pradžioje caras Aleksiejus Romanovas įsakė 300,000 armijai, kad žygiuotų į Lietuvą...

Jau 1655 metų rugsėjo pradžioje caro armija, pakeliui plėsdama ir degindama Didžiosios

(Nukelta į 2 psl.)

VASARIO 16-JAI . . .

Lietuvos Kunigaikštijos žemes, priartėjo prie Vilniaus. Pirmą kartą Lietuvos istorijoje siaubas pagavo miesto gyventojus. Kas spėjo, bėgo iš miesto. Vilnius nebuvo pasiruošęs gintis; trūko žmonių, ginklų, vadų. Rugsėjo 8 dieną kazokai puolė ir įsiveržė į miestą. Bematant įsilaužta į vienuolynus, bažnyčias ir kiek paruoštus gintis namus. Gyventojai iš namų buvo velkami gatvėn, girtų kazokų viešai išniekinami, nežmoniškai žudomi ir apiplėšiami. Gatvės bematant pasruvo kraujuose ir buvo užverstos apiplėštais lavonais bei kritusiais arkliais ir gyvuliais. Vaizdo šurpumą didino moterų, tėvų ir vaikų klyksmas bei vaitojimas. Sakoma, kad per tą vieną dieną Vilniuje išišūdyta tūkstančiai. Caras įžengė į Vilnių mušant patrankoms ir gaudžiant varpams. Įsakyta gatves nuvalyti nuo lavonų, sumetant juos į bažnyčių rūsius. Ta pačia proga įsakyta iš bažnyčių ir vienuolynų rūsių išmesti palaikus rusų, tų rusų maskviečių, kurie buvo žinomi caro priešai, ir pabėgę Lietuvon čia buvo radę prieglaudą. Caras, kad ir pavėluodamas, tuo būdu keršijo savo priešams bent išniekindamas jų palaikus.

Neregėtas Vilniaus plėšimas truko tris dienas... Išplėstos net raudono bei įvairiaspalvio marmuro kolonos ir rūmų reto grožio marmurinės grindys. Po to Vilniuje kilęs gaisras siautė mieste 17 dienų; ką rusai nespėjo išgrobti, pavirto griuvėsiais.

Pirmą kartą Lietuvos sostinėje susitiko du pasauliai: Rytai ir vakarietiška Lietuva . . .

Gamtos vaikai, natūralūs prigimties teisės gerbėjai, augė ir auklėti primityvioje, bet aukšto kultūrinio lygio pasiekusioje bendruomenėje staiga Vilniuje susidūrė su "nežabotais" Rytai, kitaip augusiais ir gyvenusiais,ėjusiais kitokią gyvenimo mokyklą. Maskvos rusai buvo Mongolijos mokiniai, mongolų auklėti jau šimtmečiais. Ir gabūs mokiniai, nes jų pačių kraujuje buvo nemaža mongoliško, jų sąmonėje snirpėjo nemaža mongoliškų instinktų, įpročių, polinkių, kurie ūmai pasireikšdavo veiksmu — pačių carų asmenyje neįtikėtiniu žiaurumu" (298—9 psl.).

Rusijos carų mongoliškasis imperializmas buvo tęsiamas ir sekančiais amžiais, grobiant Lietuvos žemes. Po paskutiniosios Lenkijos — Lietuvos valstybės dalybos 1795 metais Lietuvoje įvyko du (1831 ir 1863 m.) reikšmingi sukilimai, deja, numalšinti taip žiauriai, kad jau ir Vakaruose dėl to buvo kilusi reakcija — buvo net suorganizuotas, deja, taip pat nepasiekęs tikslo sukilimui 1963 metais tal-kininkauti legionas. Be to šie sukilimai paskatino Vakarų (Londono ir Paryžiaus) darbininkiją įsteigti (1864. IX. 28) Tarptautinę Darbininkų Sąjungą (Internacionalą) kovai su carų bei imperatorių grobiamuju, pavergiamuoju imperia- lizmu.

2 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, FEBRUARY 13, 1965

Lietuviai niekad nepamirš Muravjovo - Koriko, šio 1863 m. sukilimo likvidatoriaus — jo siautėjimo ir posukiliminės muravjovščinos, turėjusios ūmu laiku lietuvių tautą surusinti ir supravoslavinti, draudžiant spaudą lotynų raidėmis ir persant maskolišką graždanką. Šis spaudos draudimas sukėlė griežčiausią visos lietuvių tautos pasipriešinimą ir po 40 metų trukusį baidimų katorgomis bei trimėmiais į Sibirą kova dėl spaudos buvo laimėta — 1904 metais draudimas atšauktas. Po to kova su maskoliškai mongoliškuoju lietuvių tautos pavergėju buvo tęsiama, jau siekiant Lietuvos valstybės atstatymo ir nepriklausomybės. Šis tikslas galėjo būti pasiektas, kai du žiaurūs imperializmai — mongoliškasis rytų ir germaniškasis vakarų susikirto, sukeldamas I-ji didįjį karą ir vienas antrą palaidodami. Prasidėjus šiam karui, tiktai nedidelis būrys lietuvių inteligentų ryžosi nesitraukti į Rusijos gilumą ir pasilikti Vilniuje. Šių inteligentų rūpesčiu ir pastangomis buvo atlikti darbai, nulėmusieji Lietuvos nepriklausomybės paskelbimą ir atstatymą. Čia visų pirma pabrėžtinai reikia minėti 1917 m. Vilniaus Konferenciją, trukusią tris dienas — nuo rugsėjo 18 iki 22 dienos.

Kadangi Lietuva karo metu vokiečių buvo okupuota, konferenciją buvo leista susaukti tik-tai kvietimo būdu. Konferencijos kviečiamąjį Komitetą sudarė: kun. J. Stankevičius, St. Kairys, I. Šaulys, A. Smetona ir P. Klimas. Konferencijoje dalyvavo 214 kviestųjų; 66 kunigai, 65 ūkininkai, 59 inteligentai, 24 neaiškios profesijos, 5 dvarininkai ir 2 darbininkai. Kadangi reikėjo skaitytis su okupantu, tai Lietuvos — Vokietijos santykių klausimo sprendimas užtruko net tris dienas ir pagaliau visų balsais buvo priimta sekanti rezoliucija:

"Kad Lietuva galėtų laisvai plėtotis, turi būti sukurta nepriklausoma Lietuvos valstybė, demokratiniiais pagrindais sutvarkyta, prisilaikant etnografinių sienų su ekonominio gyvenimo reikalaujamais korektyvais. Mažumoms garantuojamos kultūrinės teisės. Vilniuje suaukta Konstituta turės nustatyti valstybės pamatus ir santykius su kitomis valstybėmis".

Priėmusi šią Rezoliuciją, Konferencija išrinko 20 asmenų Lietuvos Tarybą, kuri tiktai po 1½ metų — 1918 m. vasario 16 dieną paskelbė Lietuvos Nepriklausomybės aktą. Šiame kritiškame ir be galo reikšmingame 1½ metų laiko tarpe Lietuvos Tarybai teko atlikti daug žygių, teko pergyventi ir savo tarpe žymių nederėjimų. Taip pvz. dėl rezoliucijos su Vokietijos reikalaujamomis Lietuvai prisijungti konvencijomis, kai 1918 m. sausio 26 d. ši rezoliucija Tarybos buvo priimta (12 balsų už, 5 prieš ir 3 susilaikius), iš Tarybos išėjo priešingi konvencijų rezoliucijai nariai: St. Kairys, S. Narutavičius, J. Vileišis

ir M. Biržiška. Dėl to, kas įvyko po šio pasitraukimo, prof. St. Kairys savo knygoje "T. L." (274 psl.) taip rašo:

"1918 m. vasario 15 d. Tarybos opozicija įteikė Tarybos daugumos komisijai pareiškimą, kuriame buvo nepriklausomybės akto tekstas, ir sakėsi sutinka grįžti Tarybon, jei daugumas priims jų formulę.

Tą pareiškimą pasirašė: J. Vileišis, St. Kairys, S. Narutavičius, 1918 m. vasario mėn. 16 d. Tarybos posėdyje tą pačią dieną "toji formulė" buvo priimta visais balsais. Jos tekstas buvo:

"Lietuvos Taryba, kaip vienintelė lietuvių tautos atstovybė, remdama pripažinta tautų apsisprendimo teise ir lietuvių Vilniaus Konferencijos nutarimu rugsėjo 18—23 d. 1917 metais skelbia atstatanti nepriklausomą demokratiniiais pagrindais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje ir tą valstybę atskiranti nuo visų valstybių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis.

Drauge Lietuvos Taryba pareiškia, kad Lietuvos valstybės pamatus ir jos santykius su kitomis valstybėmis privalo galutinai nustatyti kiek galima greičiau susauktas steigiamasis seimas, demokratiniu būdu visų jos gyventojų išrinktas".

Tai buvo, kaip rašo Z. Ivinskis (Zidiny, 1938 m. nr. 5—6), 1918 m. sausio 8 d. formulė, kurios reikalavo S. Kairys ir jo draugai, tik su kai kuriais redakciniais pataisymais, kurie nustatė Steigiamojo Seimo reikšmę valstybę kuriant ir Vilnių skyrė Lietuvos sostine. Z. Ivinskio išvada — St. Kairys galėjo po to su dideliu moraliniu pasitenkinimu konstatuoti: "Dauguma pasidavė mažumai".

Nepriklausomybės paskelbimo aktas buvo visų Tarybos narių pasirašytas tą pačią 1918 m. vasario mėn. 16 dieną".

Šiuo aktu paskelbtą Lietuvos Nepriklausomybę reikėjo ne tik įvykdyti, bet, karą pralaimėjusiam vokiečių okupacinei kariuomenei traukiantis iš Lietuvos, ir ginklu apginti, nes į Lietuvą iš visų pusių veržėsi nauji okupantai: bolševikai, bermontininkai ir lenkai. Nėra žodžių tinkamai įvertinti, kiek parodė tautinio sąmoningumo, ryžto, pasiaukojimo bei duosnumo Lietuvos žmonės, o ypačiai besikuriančios kariuomenės savanoriai - kūrėjai, gindami Lietuvą nuo priešų, aukodami savo gyvybes Lietuvai.

Nors karui besibaigiant Rusijoje kilusi revoliucija nušalino carą ir likvidavo jo režimą, bet besikuriančioj Rusijoje vakarietišku pavyzdžiu demokratinės respublikos valdžią apgaulingu būdu pasigrobė žiauresnis už carus aziatiškasis despotas Leninas su savo mongoliškais bendrininkais, ir vėliau siautėjusiais Stalinu, Chruščiovu, Sierovu ir pan. Iš I d. karo griuvėsių iškilusi ir savo Nepriklausomybę apgynusi Lietuva ūmu laiku sušvito nuostabiu

ūkinio kūrybingumu ir vakarietiškos kultūros pavyzdžio neįtikėtina pažanga. Tačiau ir vėl aziatiškasis lokys įmaurojo į Lietuvą, ją grobdamas ir vykdymas žiauriausią lietuvių tautos naikinimą 1940 metais. Deja, ir kilęs II d. karas nesudarė sąlygų Lietuvai atgauti nepriklausomybę — Lietuva, lietuvių tauta bolševikiškai mongoliškųjų Rusijos tirionų iki šiol tebėra pavergta, visokeriopai išnaudojama, alinama ir rusinama.

Velionis prof. St. Kairys, prisimindamas žiaurības senųjų Rusijos carų, grobusių Lietuvą ir jos sostinę Vilnių, savo knygoje "T. L." (300 psl.) rašo taip:

"Ir kai čia kalbamus įvykius jau skiria šimtmečiai, mummyse kyla klausimas: ar tie praeities įvykiai, pasižymėję ypatingu žiaurumu, nebus paveikę žmonių sielos, neįrašę į jų psichinį pasaulį tiek ryškių bruožų, kurie persiduoda kartų kartoms? Argi tie įvykiai neįsmeigė giliai į lietuvių sielą, argi jie nesukelia analogijų su dabartinių laikų bolševikiniu teroru Lietuvoje? Argi tokių įvykių prisiminimas lietuvių tautoje gali pažadinti broliškus jausmus rusų tautai? Atsakymas aiškus: tokio jausmo atsiradimą laikau nenatūraliu ir beveik negalimu. Ir dėl to netikiu Kapsukams, žiugždoms ir visiems tiems, kurie uoliai linkę piršti lietuviams rusiško kirpimo politinius, kultūrinius ir net socialinius santykius, grįstus tariamo broliškumo pradū. Ilgų amžių Lietuvos praeitis yra nužymėta mūsų kova su Maskva, su carizmu už tautos laisvę gyventi laisvai, tvarkytis demokratiškai, tvarkyti ir socialinius santykius pačioje tautoje, kaip patį suprantą ir nori. Ta kova tebevyksta ir dabar su rusiškuoju bolševikiniu imperializmu".

Šiais 1965 m. Lietuvai — Lietuvoj badmiriaujantiems tautiečiams teks iškentėti dar ir išskirtinai žiaurą moralinį išprievartavimą, nes Lenino-Stalino mongoliškieji Lietuvos okupantai bolševizmui įprastiniu būdu bei priemonėmis vers lietuvius džiaugtis savęs pavergimu — bolševikiškai minėti 25 metų Lietuvos įjungimo į Sovietiją sukaktį. Savaine suprantama, kaip yra svarbu šią žiauriąją sukaktį atitinkamai prisiminti, visais įmanomais būdais reaguojant dėl tebevykdomo lietuvių tautos genocido, teikiant tautiečiams Lietuvoje didesnę materialinę ir moralinę paramą, pabrėžtinai reikalaujant, kad ne tiktai primityvioje Afrikoje bū-

(Nukelta į 3 psl.)

DAMEN FUEL & SUPPLY CO.
HIGHEST QUALITY COAL
RANGE AND FUEL OILS
FAST, DEPENDABLE CITY-WIDE
METERED SERVICE
OLL PHONES 483-9800

ILLINOIS MEDICAL BOOK CO.
We feature excellent medical books for your every need. Internationally known authors. Superb service.
215 W. CHICAGO AVENUE
Phone 664-5252

B. RADVILAITĖ

(Atkelta iš 1 psl.)

dabar — neberekalinga — laiką baigė karalius.

Prie šio prisidėjo dar kitas, visai nelauktas stebuklas. Karalienė Bona, kuri visą laiką buvo priešinga Barbarai ir kuri buvo vedusi šią atkaklią kovą Petrikuvos seime prieš Barbarą, siuntė iš Varšuvos į Krokuvą malonių sveikinimų Barbarai, kuriais ji savo marčiai reiškė meilę ir draugystę. Čia ištikrųjų buvo ko stebėtis.

Taigi neseniai, karalienė Bona, nors iš tolo, darė viską, kad sunaikinti Barbaros laimę. Dar Žygimantui senajam gyvam esant, Bona nenorėjo leisti jos sūnui vesti Barbarą, Petrikuvos seime jos pataikūnai darė viską, kad sutrukdyti vedybų pripažinimą ir naudojo visas intrigas neprileisti prie Barbaros vainikavimo. To viso nepasiekusi, karalienė Bona dabar apsisiautė draugystės skraiste ir pareiškė savo meilę Barbarai. Greičiausiai tai buvo veidmainystė, nes manydama artėjant savo marčios mirtį, ji nuo savęs norėjo nuplauti visą kaltę. Vis dėlto istoriniai faktai rodo, kad karalienė Bona, be nedraugiškumo ir nepasisekusių intrigu, kitos kaltės prieš Barbarą nėra turėjusi. Nepamatuoti yra tų laikų gandai, kad Bona nunuodijusi savo marčią panaudojant net magiškas jėgas. Aname prieštaringame laike buvo tikima kiekviena nesąmone.

Velykų trečią dieną, penkias savaites prieš Barbaros mirtį, įvyko apeigos, kurioms vadovavo pats karalius. Karalienė, kuri bendra nuomone sveiko, dar gulėjo lovoje. Prie jos sėdėjo rūmų valdytojas, o toliau, karalienė buvo apsupta rūmų dvarikių. Šitoje iškilmingoje audiencijoje buvo perskaitytas karalienės Bonos laiškas ir karalienės Barbaros atsakymas. Pastaroji buvo pageidavusi, kad jos laiškas būtų parašytas kuo sklandžiausiai ir geriausiai žodžiais. Tokiu būdu buvo sudaryta taika tarp dviejų vainikuotų moterų Lietuvos ir Lenkijos valstybėje.

Su šituo aktu buvo pašalinta paskutinė kliūtis numatomai karališkos poros kelionei Lietuvon, — rašė Mykolas Juodasis Mykolui Rudajam.

Kelias valandas po minėto susitaikymo scenos iš karto pablogėjo karalienės sveikata. Po auglio atsidarymo buvo susidaręs kitas auglys, kuris irgi atsidarė. Prasidėjo didelis karščiaavimas, kuris karalienę greitai privedė prie galo.

Kelias dienas prieš mirtį karalienė pageidavo pakeisti vietą, rūmai jai atrodė per troškūs. Išaugusi miškingoje Lietuvoje, medžiotojų šeimos su herbu — "Trys trimtai" — duktė, panorėjo dar kartą paalsuoti gaiviu miškų oru. Karalius norėjo ją išvežti į karališkus rūmus Napolonice, esančius tarp miškų.

Karalius liepė užsakyti didelę karietą, kurioje galėtų patalpinti lovą ir tarnus. Bet karalienei šios karios jau nebebuvo reikalingos. Auštant, gegužės mėn.

8 d., švento Stanislovo dieną, karalienė pasijuto arti mirties. Ji paprašė atlaikyti mišias anksčiau kaip buvo įprasta, po kurių paprašė norinti priimti šv. komunią. Po patepimo šv. aliejumi sekė atsisveikinimas su savo vyry Žygimantu Augustu. Čia buvo pasakytas jos paskutinis prašymas, kad

— po mirties ją išvežtų atgal į Lietuvą. —

Karalius pažadėjo ją išvežti iš čia, kur ji tiek daug buvo kentėjusi ir ją gražinti į Lietuvą. Dar keletą valandų po šio atsisveikinimo ji kovojo su mirtimi. Vidudienį ją apėmė didelis ir keistas neramumas. Liepė prisiartinti karaliui. Ji jau nebegalėjo jo aiškiai matyti, bet ištiesė jam rankas, kurias jis dideliame savo skausme paėmė. Greitai po to išgeso jos gyvybė.

Sekančią dieną karalius Žygimantas Augustas išsiuntė žinią jos broliui Mykolui, pranešdamas apie karalienės Barbaros mirtį. Jis čia taip smulkiai aprašė mirštančiosios padėtį, kad nei mažiausio pagrindo nebepaliko galvoti apie nenatūralią mirtį. Tarp žmonių buvo kilę gandai, kuriuose buvo kaltinama karalienė Bona, kad per atsiųstą į Krokuvą savo gydytoją ir sekretorių, Bona nunuodijusi savo marčią Barbarą.

Trečią dieną mirusioji buvo aprengta juodais atlasiniais rūbais ir įdėta į turtinę karstą, išpuoštą visokiais karališko luomo ženklais.

Auksinė karūna žibėjo ant jos išbalusių smilkinių, dešinėje rankoje ji laikė sceptra, o kairėje rankoje karališką obuolį. Taip buvo pašarvotas karalienės Barbaros lavonas atsisveikinimui karališkuose rūmuose. Buvo laikomos iškilmingos mišios ir po to, dalyvaujant visiems dvarikiams bei dvasininkijai amžiams buvo uždarytas karsto dangtis.

Karalienės Barbaros grįžimas Lietuvon

Gegužės mėn. 28 dieną dar kartą buvo atlaikytos iškilmingos mišios katedroje. Po to karstas buvo įdėtas į specialiai padirbtą karietą. Sekančią dieną nuriėjo karieta su karalienės Barbaros kūnu iš Krokuvos link Lietuvos. Kelionė tęsėsi beveik visą mėnesį. Karalius Žygimantas Augustas, apsirengęs gedulingais rūbais, jojo paskui karstą, giliai nuliūdęs. Kuomet ši gedulinga palyda įvažiavo į kaimą arba miestelį, karalius nulipdavo nuo žirgo ir ėjo pėsčias. Kiekvienoje vietoje, kur nakčiai buvo sustojama, vėl vyko gedulingos pamaldos. Karstas naktimis buvo padedamas pakelėse bažnyčiose arba koplyčiose. Karstą visą kelią traukė puikūs bėri žirgai.

Karalienės Barbaros broliai bei pusbroliai nebuvo labai patenkinti, kad Barbaros lavonas buvo vežamas atgal į Lietuvą. Jiems atrodė, kad jų sesuo Barbora nesanti verta būti palaidota tarp kitų karališkų mirusių Krokuvoje. Karalius tačiau pasiliko tvirtas aiškindamas, jog jis pildas mirusios norą ir jai duotą pažadą ją gražinti Lietu-

von. Kad nebūtų jokių įtarimų, karalius jiems pažadėjo Barbaros karstą palaidoti greta jo pirmosios žmonos Elzbietos Habsburgaitės karsto Vilniuje.

Apie šv. Joną karalius įvažiavo į Lietuvos sostinę Vilnių. Jau daug mylių prieš Vilnių daug Lietuvos ponų bei pareigūnų sutiko karalių ir jo gedulingą palydą.

Laidotuvės įvyko didelėmis karališkoms iškilmėmis. Visose bažnyčiose buvo laikomos gedulingos pamaldos. Karalienės Barbaros karstas buvo padėtas katedroje šalia karalienės Elzbietos, einant karališku pažadu kunigaikščiams Radvilams. Tuo Barbarai ir po mirties buvo pripažinta karališka pagarba.

Laidotuvių proga, Barbaros pusbrolis Mykolas Juodasis, didžiosios Lietuvos kunigaikštystės maršalas ir kancleris, karaliaus Žygimanto Augusto buvo pakeltas į Vilniaus vaivada, tuo tapdamas pilnu Lietuvos valdytoju. Karalienės sekretorių karalius paskyrė savo asmenišką bibliotekaru.

Greitu laiku po laidotuvių du italų skulptoriai gavo karaliaus parėdymą pagaminti pomirtinį paminklą.

Dar prieš išvažiuodamas iš Vilniaus karalius įsakė statyti gotišką šv. Onos bažnyčią, kurioje vėliau turėjo būti patalpintas karalienės Barbaros karstas. Bažnyčia buvo baigta tik po karaliaus mirties ir Barbaros karstas niekuomet nebuvo ten perkeltas. Karstas su jos lavonu buvo surastas tik 1931 m. Vilniaus katedros požemiuose.

Karalienės Barbaros įvertinimas

Mes lietuviai turime karalienę Barbarą įvertinti vienodai, teigiamai. Visas apie ją lenkų literatūroje randamas blogas žinias turime atmesti kaip karalienės Bonos ir jai pataikaujančios lenkų aristokratijos bei dvasininkijos sugalvotus šmeižtus. Karalienei Bonai Barbora gal buvo per žemos kilmės, o lenkų magnatai bijojo jos šeimos didelio iškilimo abiejų valstybių politikoje.

Karalienės Barbaros gyvenimas buvo toks trumpas, jog ji politiniai nespėjo pasireikšti. Berods ji nepatenkino lenkus Krokuvoje, kadangi ji neužsiėmė iš karalienės Bonos laikų įprastomis protekcijomis pas savo karališką vyrą. O gal ją

(Nukelta į 4-tą psl.)

VASARIO 16-JI

(Atkelta iš 2-ro psl.)

tų likviduojamas kolonializmas, bet ir jau buvusiai nepriklausomai europinės kultūros bei pažangos Valstybei Lietuvai būtų gražinta laisvė bei nepriklausomybė. Reikia tikėtis, kad šiais ypatingais Lietuvos moralinio prievartavimo metais laisvieji pasaulio lietuviai bus dosnūs, remdami Lietuvos laisvinimo veiksmus (Altą ir Vliką), kad jie būtų pajėgūs savo veikimą plėsti, tvirčiau reikštis.

Deja, Amerikos lietuviai, šiais metais susirinkę paminėti Vasario 16-ją dieną, turės konstatuoti ir tą liūdną faktą, kad iš jų tarpo yra į amžinybę pasitraukęs profesorius Steponas Kairys, paskutinysis, šiapus geležinės uždangos gyvenęs, Nepriklausomybės Akto signataras. Velionies atlikti darbai bei žygiai yra plačiai žinomi. Tačiau negalima pabrėžtinai neminėti dviejų išskirtinai didingų jo darbų — tai dviejų didžiųjų Lietuvos švyturių; Lietuvos Nepriklausomybės Akto ir Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto. Savo tautiečiams velionis yra palikęs ir du toms atsiminimui: "Lietuva Budo" ir "Tau, Lietuva". Šios dvi stambios virš po 400 psl. knygos apima bei atskleidžia ne tiek paties autoriaus asmenį, kiek aplinką, kurioje veikta, ir įvykius bei asmenis, lėmusius kovas Lietuvos laisvei atgauti. Čia yra sukaupta ir kovų dėl Lietuvos laisvės dokumentacija ne tik dėsnyto tekste, bet ir skyriumi knygų pabaigoje priedais: knygoje "Lietuva Budo" — 98 psl. dokumentų; knygoje "Tau, Lietuva" — 121 psl. dokumentų. Taip pvz. knygoje "Tau, Lietuva" skaitytojas galės rasti ne tikai buv. kandidato į Lietuvos karalius Uracho Konstituciją, bet konferencijų nutarimus, atsisaukimus, partijų programas ir kt. Tad visiems, kas jungiasi į kovą dėl Lietuvos laisvės ir dalyvauja lietuvių visuomenės sąjudyje bei veikniuose, profesoriaus Stepono Kairio knygos yra ne tikai šaltiniai stiprybei iš praeities semtis, bet ir testamentas, paliktinas sekančioms po mūsų kartoms. Be to, lietuviai, įsigydami velionies prof. St. Kairio atsiminimų knygas ne tikai pagerbs velionį — Jo atminimą, bet sudarys lėšas ir trečiajam, jau pomirtiniam jo atsiminimų tomui išleisti.

NELAUKITE — RYTOJ GALI BŪTI PERVELUI

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, INC.

222 WEST ADAMS STREET

KAMBARYS 1043

Telefonas: Central 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

American Bonding	Manhattan Fire & Marine
American Indemnity	Mercury Mutual
Casualty Mutual	Monarch
Fidelity & Deposit	National Union
Fire and Casualty of Conn.	New York Fire
Gibraltar Insurance	Security Insurance
The Hanover	United States Fire
Highway Insurance	Universal Insurance
The Home	Western Fire & Casualty
Interstate	California Life
LaSalle Casualty	

B. RADVILAITĖ

(Atkelta iš 3-čio psl.)

Jau iš jaunų dienų slėgė liga, nors ir nejauciamai, jog ją, išėmus karališkąją meilę, niekas kitas neįdomino. Einant jos vyro karaliaus Žygimanto Augusto žodžiais:

— ji niekam nieko blogo nepadarė, o daug kam padėjo. — Šituos žodžius lotynų kalba jis liepė užrašyti ant jos paminklo.

Barbora Radvilaitė buvo pirmoji ir vienintelė lietuvė, kuri Lietuvos — Lenkijos valstybėje įgijo karališkąją vainiką. Jaudinanti ir amžinos atminties verta yra ta didžioji meilė, kuri jungė ją su karaliumi ir jį su ja, kurią net mirtis negalėjo panaikinti. Šiai meilei reikėjo pastatyti didelį ir negestantį paminklą pasaulinėje literatūroje.

Karalienė Barbora yra ypatingai giliai įėjusi į Lietuvos gyventojų širdis per Aušros vartų paminklą Vilniuje, kuris iki šiol tebegarbinamas Lietuvos gyventojų. Sakoma, kad Žygimantas Augustas, nepalaidamas dėl savo žmonos gėdėti ir norėdamas įamžinti jos paveikslą, pavedęs italų menininkui iš Barbaros portreto piešti Dievo motinos atvaizdą, kuris buvo išstatytas tam mieste, kur prasidėjo karaliaus ir kunigaikštės didžioji meilė ir kur ji liko palaidota. Taip aiškina lenkų rašytojai.

Liet. Encikl., I, 478 psl. aiškina, kad palyginus Aušros Vartų paveikslą su L. D. K. Žygimanto Augusto žmonos Barbaros Radvilaitės portretu, aiškėja, kad Aušros Vartų paveikslas ir Barbaros portreto autorius ne tik buvęs tas pats menininkas, bet kad jis Aušros Vartų paveikslą veido bruožais modelavo iš Barbaros Radvilaitės, taigi pats paveikslas buvęs pieštas dar Barbarai esant gyvai, apie 1540 m.

Karalienės Barbaros vyras, Žygimantas Augustas, niekuomet nepamiršo savo didžiosios meilės. Po Barbaros mirties jis pradėjęs rengtis juodai, liepęs išmušti savo kambarius juodomis medžiagomis. Nei iš Barbaros ir jo trečios žmonos, Kotrynos Habsburgaitės, jis nesulaukė įpėdinių. Su ja jis vėliau išsiskyrė.

Pergyvenęs daug žymių politinių įvykių ir kovų, karalius mirė 1572 m. liepos mėn. 7 d. ir buvo palaidotas Krokuvos katedroje.

Kai 19-tame šimtmetyje buvo atidarytas jo karstas, jame buvo rastas pusiau perlaužtas karstas kaip ženklas, kad su jo mirtimi baigėsi karaliaus Vladislavo Jogailos giminės vyriškoji linija.

Po jo mirties prasidėjo pirmasis Lietuvos — Lenkijos interregnumas ir su juo abiejų jungtinių valstybių griuvimas.

(Pabaiga)

"NAUJIENOS" KIEKVIENO DARBO ŽMOGAUS DRAUŲ AS IR BIČIULIS

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, FEBRUARY 13, 1965

PSICHOLOGIJOS PATARĖJAS

Paremtas pedagogų psichologų mokslinių tyrimų duomenimis
Redaguoja Med. Daktaras Jonas Adomavičius,
Amerikos Lietuvių Vaiko Ugdymo Draugijos, Inc. — Alvudo atstovas

PSICHOANALITINIAI PRINCIPAI TALKINA VAIKUS OPERUOJANT

Chirurginės operacijos vaikystėje įtakoja vaiko jausmų pasaulį ir jo psichinį vystymąsi.

David D. Le Grand, M. D.

Kad suprastume kaip vaikas pergyvena jam daromą operaciją, reikia permatyti vaiko galvoseną. Kiekvienas, ypač dar šešių metų nesulaukęs vaikas gyvai fantazuoja ir fantastiškai sprendžia apie išorės įvykius. Baugina vaiką patekimas ligoninėn, anestezija, išvirkštimai, kraujo netekimas bei chirurginės manipuliacijos. Tie ir panašūs vaiko pergyvenimai įsilieja į vaiko fantazijos pasaulį. Jei čia minėtiems pergyvenimams vaikas nesli tėvų reikiama prirengiamas, jis ligoninėje tūlus pergyvenimus ims laikyti jam skirtais įžeidimais ar bausmėmis.

Atitinkamai ligoninės procedūroms neprirengtas vaikas negali suprasti tikrai vien gero jam darymo jį reikale ligoninėn guldam, o ligoninėj įvairius tyrimus — kartais jam nemalonių — atliekant. Neprirengus reikiama vaiko ligoninėj su juo atliekamiems veiksams, jis tuos veiksmus priima taip, kaip tuo laiku jo fantazija jam diktuoja. Taip ir atsitinka, kad minėtai neprirengtas vaikas tiki, jog ligoninėn jis pateko, kad svetimieji jį nužudytų, kad jam dabar čia bus bausmė už pavydą bei įžeidimą jaunesnio broliuko bei sesutės.

Jau vien ligoninėn paguldymas vaiką įbaugina. Tada jis atskiriamas nuo tėvų, kurie jam buvo saugumas ir nuo pavojų apsauga: tėvai taip pat patenkindavo jo būtinus gyvavimui reikalus. Nenuostabu, kad viena trijų metų Birutėlė iš Marquette Parko Chicagoje patekus į lietuvišką ligoninę tonsilų operacijai, kai viskas laimingai pasibaigė ir jai sesuo pranešė, kad reiks eiti į namus — jis pasipriešino: — "Aš neisiu į namus — aš nekenčiu tėtės ir mamos, kam jie mane čia atvežė". Kaip svarbu yra nuo pat mažens — nuo pat pirmųjų vaiko gyvenimo valandų — tinkamai psichologiškai vaiką ugdyti nurodo dar ir štai šis mažmožis. Septynių mėnesių vaiktis — lietuviukas lietuviškoje ligoninėje jaučiasi ramus — jis tyliai leidžia laiką ligoninėje aplinkiniams kalbant angliškai. Tik gydytojui lietuviškai sušnekus ir kitiems taip pat lietuviškai toliau pokalbį, vaikui girdint, tęsiant — vaikas ėmė nenumaldomai rėkti — verkti. Jis, mat, lietuvišką aplinką — kalbą savų tėvų namuose girdėtą prisiminė — svetima aplinka jį net septynmėnesinį bauginė ėmė.

O čia dar kiti pamokantys atsitikimai, aprašyti gydytojo D. Le Grand.

1. Dar trijų metų nesulaukiamam berniukui buvo chirurgiš-

kai prašalintos tonsilos ir Thyroglossinė cista. Jis augo vienišas šeimoj vaikas — tik prieš penkis mėnesius buvo gimusi jo sesutė. Po operacijos vaikas gąščiojos ir reikalavo palaidžiamas į namus. Gydytojas buvo taip vaiko baiminimosi paveiktas, kad jis vaiką prieš laiką išrašė iš ligoninės. Vėliau buvo sužinota, kad tas vaikas visą laiką buvo baimingas — jis turėjo liguistą baimę būti uždarų patalpoj, kartu jis bijojo būti uždusintas. Jame dar buvo nuslopintos normalaus agresyvumo apraiškos. Visi tie vaiko vystymosi nenormalumai labiausiai išryškėdavo tada, kai vaikas imdavo ko nors baimintis — kai, pvz., jį kas nors peikdavo.

2. Atsitiko taip, kad vienos mergaitės šešiametė draugė mirė ligoninėj nuo nepagydomos ligos. Prisėjo, kad po kelių mėnesių tai mergaitėi reikėjo tonsilas prašalinti. Ji dėl to labai baiminosi ir vengė su tėvais apie tai kalbėti. Po operacijos, būdama atsigavimo kambaryje, ji ėmė su tėvu kovoti, šaukti ir kalbėti, kad ligoninės personalas yra jai pavojingas, nes gydytojai ir seserys norėjusios ją nužudyti. Vėliau ji pasisakė, kad ji tikėjusi mirsianti operacijos laiku ligoninėje, nes čia, anot jos, vaikai priimami mirčiai, kaip ir jos bendraklasė pirma minėta mergaitė mirė. Per tolimesnes dvi savaites būdama ligoninėje ta mergaitė darėsi dar agresyvesnė. Ji ėmė kalbėti šoksianti per langą ir taip save nužudysianti. Paašikėjo, kad ji tuom norinti save nubausti, nes ji savo dvimečiui broliukui linkėjo mirties.

Šis pavyzdys parodo vaiko fantazavimą, kad menamai operacija yra bausmė už turėtus destruktivinius nusiteikimus.

3. O čia vėl kitas atsitikimas parodąs vaiko nesveikos fantazijos žalą. Jaunas vyrukas prisimena, kad kai jis buvo 4-5 metų, jam buvo ligoninėj išimtos tonsilos. Jo tėvas buvo išgąstingas vyras ir savus vaikus bausdavo be priežasties. Jis kartu su savais broliais savo tėvo nekentę ir jo bijojo. Tuo laiku jis gal-

vojęs, jog tėvas taip sutvarkė, kad jis ligoninėj būtų nužudytas. Ligoninėj gydytojai ir seserys atrodė jam esą jo žiauraus tėvo agentai.

4. Šitas pavyzdys aiškiai parodo dešimtmečio berniuko baimę būti iškastruotam. Reikėjo tokį berniuką operuoti dėl kirkšnies trūkio (hernijos). Vaikas prieš operaciją namuose sapnuodavo ir iš sapno pabudavo išsigandęs, nes jį sapne vyras su peiliu užpildavęs. Jo motina tai papasakojo chirurgui — pastarasis netikėjo, kad vaikas operacijos bijo. Vaikui po narchozės atsigaunant, jo motina buvo prie jo lovos. Kai tik vaikas atsigavo, jis tuojau padėjo ranką prie savo lyties organų klausdamas baimingai: "Ar jie tai nupjovė". Motina, žinoma, jį nuramino, bet tai reikėjo padaryti prieš operaciją.

5. Kaip svarbu viską vaikui reikiama išaiškinti pirma bet kokį veiksmą su juo atliekant, parodo šitas mažytės mergaitės elgsenos pavyzdys. Ji buvo operuota dėl žvairumo. Prisimetus akyje infekcijai, reikėjo iširti pūlius bakteriologiškai — paimti truputį pūlių kultūrai. Prieš tai ji isteriška pasidarė, mat, laborantas prie jos ant spiritinės lempelės degino sterilizavimą kilpą pūlių iš akies paėmimui. O mergytė fantazavo, kad įkaitintas virbalas bus kišamas į jos akį — todėl ji metėsi panikon.

6. Pagaliau ir mediciniškas personalas turi būti atydesnis. Pvz., devynmetė mergaitė buvo atvežta prie operacijos kambario atvirų durų, kur po operacijos suaugęs vyras buvo baigiamas tvarkyti, bet dar matėsi kruvini tvarščiai - bintai. To traumatinio vaizdo mergaitė išvengė, nes jos tėvelis — atsitiktinai ten buvęs gydytojas greif jos vežimėlį pastūmė šalin.

Ketveriopos nuo vaiko sužalojimo apsaugančios priemonės

1. Neoperuok vaiko, jei nebūtinai reikalinga. Pvz., tokios tonsilos neturi būti išimamos vien todėl, kad tikimasi, jog bus geriau.

2. Vaikas turi būti atitinkamai parengiamas ligoninei, užmigdymui - anestezijai, operacijai ir kitiems ligoninėj atliekamiems veiksams. Tas, kuris prižiūrės vaiką prieš ir po operacijos, turi suprasti vaiko jausminį pasaulį.

3. Geriau būtų, kad subrendusi motina su vaiku pasiliktų prieš ir po operacijos. Tai suteiks vaikui saugumą, nes vaikas ligoninėj baiminasi net tė-

(Nukelta į 5 psl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI...

BRONĖ VARIAKOJIENĖ

Po daug laukimo metų, atėjo diena, kada mūsų Tėvynė liko laisva... Nepriklausomybės aktas buvo surašytas ir mūsų didžiųjų pasirašytas.

Džiaugėsi lietuviai be galo, kad pagaliau atgavo laisvę savo!... Po visus kraštus žmonės išblaškyti, pradėjo džiaugsmo ašaras braukti ir į laisvąją tėvynę traukti!

Džiaugėsi visi, kad savo gimtajam krašte dirbti galės ir lietuvišką duoną turės! Laisvas, niekieno nevaržomas žodis bus ir už tai, niekas kalėjimuose nepus! Visi ramiai sėdės ir gimtosios kalbos ištroškę — tik lietuviškai kalbės!..

Ir pradėjo žmonės kurtis ir į įvairius būrelius burtis. Bet atsirado ir tokių, kurie Lietuvos laisvę peikė ir sakė, kad jiems tokios Lietuvos nereikia: jiems svetima kalba mūsų, nes jie pripratę daugiau prie rusų...

Bet jau tuomet lietuviai nieko nebijojo, nes ant savo kojų atsistojo, tad tokiems tik pridėjo: "Jums geriau buvo prie caro, nes tuomet jūs mums davėte garo, bet dabar mes čia laisvai gyvensim ir patys savo žemėje viešpatausim!.. Jeigu kam čia nepatinka, gali traukti kur tik tinka: ar pas rusus, ar pas prūsus; o kas gali, tegu vyksta ir pas mylimąjį lenkų erelį... Kelias laisvas, galit rinktis, mes nė vieno nelūdėsime, tiktai gero kelio palinkėsime!"

PSICHOLOGIJOS...

(Atkelta iš 4 psl.)

vams prie jo esant. Gyd. D. Le Grand nuomone, tėvai turėtų sekti vaiką ir būti tame kambaryje su juo, kur vaikas užmigdomas; taip pat labai svarbu, kad tėvai būtų prie vaiko jam atsigaunant po anestezijos.

4. Niekad nebus perdaug priminusi, kad kas turi reikalų su vaiku — turi suprasti vaiko dvasinį pasaulį — kas dedasi jo galvosenoje. Tokios žinios ir toks vyresniųjų subrendimas padės tėvams ir mediciniškam personalui numatyti, suprasti ir tvarkyti vaiko jausminį — emocinį reagavimą į kiekvieną su juo ligoninėje atliekamą veiksmą.

5. Pasitaiko taip nebrandžių tėvų, kurie namuose taip išlepina savus vaikus — šie darosi taip baimingi, kad nebrandžių tėvų akivaizdoje neįmanoma esti vaiką apžiūrėti — prisiema tokiuos nebrandžius tėvus išprašyti apieisti apžiūrėjimo kambarį; panašiai su nebrandžiais tėvais reikia elgtis ir ligoninėje; tada vaikas verkia kartu su tėvais. Matom, kad visur ir visada didžiausias mums blogis ateina per mūsų jausmais nesuiterškumą — per mūsų įvairiopa nesubrendimą. Proto ir kūno darnos dažnam mūsiškiui ir nemūsiškiui pakaktų, jei jausmų darnos nestokotų. Todėl visi į sunkiausią ir naudingiausią darbą — į gydytojų padedami savo ir savų vaikų jausmų atsakančių brandinimą!

Pasiskaityti: CMD, June, 1964.

Tad kai kas apieisti mūsų kraštą paskubėjo, kiti likę, sau ramiai sėdėjo ir tik neužilgo lenkai spardyti pradėjo: "Mes negalime taip jus ramybėje palikti, tad laužom sutartį mūsų ir imam sostinę jūsų. Mes be Vilniaus negalime apsieiti; mūsų pulkai turi į jį įeiti!.."

Puolė lietuviai, kiek jėgų turėjo ir lenkus smarkiai stumti pradėjo. Būtų kariavę iki galo ir atėmę mylimą Vilnių savo, bet "Antantė" paskubėjo ir savo "veto" uždėjo...

Lietuviai turėjo kapituliuoti ir lenkams savo sostinę Vilnių atiduoti! Liūdna buvo be sostinės, kai lenkų gobšumas atėmė dalį mūsų tėvynės!

Dar Lietuvai nuo senų senovės Klaipėdos kraštas priklausė, bet ir jį atėmė — nieko neklausė... Be uosto Lietuva negalėjo būti, tad žmonės ėmė nerinti ir, atsiradus vadams, nutarė sukilti!..

Pirmiausia mažlietuviai sukilo ir karą su prancūzais pradėjo; jiems į pagalbą didžioji Lietuva paskubėjo ir bendrom jėgom išvijo iš Klaipėdos krašto, kur žmonės buvo ištroškę lietuviško rašto...

Už sukilimą didi garbė vyrams — Lietuvos didvyriams! Savo sukilimu nusipelnė vadai, tad ir per amžius bus minimi jų vardai!..

Klaipėdos krašto prijungimas, uosto atgavimas — daug padėjo: Lietuva atgijo ir lengviau tvarkytis pradėjo: viskas žydėjo žydėjo, žemės ūkis klestėjo, miestų statyba didėjo, švietimas aukštai pakilo ir daug mokslo žmonių iškilo!..

Ir taip tvarkėsi savarankiška Lietuva gerai, bet, deja... neilgai! Visuomet 16 vasario diena buvo džiaugsmo kupina, dabar gi — liūdną prisiminimų pilna! Praradom visą tai, ką davė mums, mūsų laisvę taip trumpai...

Užėjo žiaurus okupantas, uždėjo leteną savo, pradėjo plėšt, žudyti — sekė kiekvieną žodį mūsų: buvom vėl pavergti mes — rusų! Skirtumas tik toks, kad tada buvo viešpats — caras rusų, dabar gi raudonasis "tėvas" — mūsų!..

Ir pasipylė kraujas nekaltų aukų! Kiek nemigos naktų! Kiek baimės ir kiek kančių!.. Žmonių šauksmus — jie buožemis vis tildė: trumpu laiku — visus kalėjimus pripildė...

Ir štai, dar viena baisi naktis atėjo: birželio tryliktoji, kada jie gaudė žmones po namus ir krovė į vagonus: senus, jaunus ir visai mažus vaikus!..

Siaubas apėmė visus; bet to žmogaus siaubingo šauksmo okupantas negirdėjo, nes tuo laiku vagonų duris užkalnėjo!..

Žmonės troško be vandens ir oro, bet neatsirado nei vieno okupanto doro, kuris nors senus ir vaikus globotų ir ištiesęs ranką — jiems pagelbos duotų...

Ir taip tris dienas žmonės buvo į vagonus kraunami ir į tolimiausią Sibirą tremiami... Visus juos vežė į baisiąją vergi-

ją ir gal laimingesni buvo tie, kurie dar vagonuose mirė...

Jie buvo tenai tremiami visi, kur vaikšto žmonės — apiplyšę ir basi... Kur nėra jokios išėties ir kur žmogus gyvena be vilties — dėl geresnės ateities... Žmogus tenai turėjo žūti, nes pagelbos iš niekur negalėjo būti!..

Niekas negalėjo prieštarauti, nes buvo bejėgis su galiūnais kariauti! Po tokios baisios audros laikina tyła užviešpatavo ir pasilikę žmonės laukė likimo savo... bet kartu jie laukė dar ir tos dienos, kada pasipils kulkos iš dangaus?!..

Neilgai jau teko laukti... Pačiu laiku kulky lietus atėjo ir rusai, surinkę Katiušas — apieisti Lietuvą skubėjo... jų vieton — vokiečių kariuomenė atėjo. Bet pasirodė, kad ir jie nebuvo broliais mūsų, kaip ir prieš rusų, taip ir prieš jų buvo mums nekai, nes ir jie veždavo mūsų žmones į savo koncentracines stovyklas!..

Daugelio mirčių jie kaltininkai buvo: per juos mūsų žymūs žmonės žiauriai žuvo!..

Kai vėl apsiniaukė dangus ir pasipylė iš rusų orlaivių kulky lietus, tuomet jau niekas ir nieko nežiūrėjo, bet į įvairius svetimus kraštus trauktis pradėjo... Ir slinko vis gilyn ir nuo savo tėvynės tolyn!

Palikę Žemaitiją ir Aukštaitiją; Suvalkiją ir Dzūkiją, daugumas lietuvių pasiekė — švediją ir Vokietiją. Čia pagyvenę kelius metus, perėję per visas stovyklas, išpildė skringių lapus — pasiekė laisvus kraštus. Daugumas į Ameriką atvyko ir čia gyventi pasiliko.

Čia naują tėvynę atradę, mes neužmiršom, kad mūsų tikrojoje tėvynėje viešpatuoja vergija ir vis dar kenčia mūsų Lietuva! Bet mes tol rankų nesudėsime, kol kenčiantiems broliams nepadėsime!

Mes prašysim Aukščiausį, kad išvartytų priešus piktus ir grąžintų laisvę tėvynėi mūsų! Reik tikėti, kad mūs malda bus iš-

girsta, kad vėl turėsime laisvą tėvynę ir tėviškę savo!

Vėl grįžę į tėvynę nesijausime daugiau, kad esame tarp svetimų, nes bus jau su mumis visa tauta kartu!.. Užmiršim mes, kad gyvenom ilgus metus, kaip klajūnai svetimuos kraštuos... Kad ir svetinga žemė naujos tėvynės, betgi žemės savos ir tėviškės brangios — mums niekas neatstos!..

CHICAGOS SVARIAUSIAS IR MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

RECEPTŲ
SPECIALISTAI

J. ir J.
PHARMACY

ROBERT KOVERA
ARLENE AZUKAS

Jūsų registruoti vaistininkai

IMPORTUOTI KVEPALAI IR
MAX FACTORS KOSMETIKA

LIETUVIŠKI IR ANGLISKI
VALENTINE DIENAI SVEIKINIMAI
IR ŠOKOLADINIŲ SALDAINIŲ DEŽES

2557 West 69th Street

Tel. PR 6-4363

How do you get
the truth through?

The Iron Curtain isn't soundproof. And so the truth is broadcast, through the air, where it can't be stopped by walls and guards, up to 18 hours a day to millions of people in the closed countries behind the Iron Curtain.

Will you help the truth get through?

Send your contribution to:

Radio Free Europe,
Box 1965, Mt. Vernon, N. Y.

Published as a public service in cooperation
with The Advertising Council.

REMKITE TUOS BIZNIERIUS
KURIE GARSINASI

"NAUJIENOSE"

COSMOS PARCEL EXPRESS CORPORATION

Patikima ir žinoma firma Amerikoje, turinti daugelio metų patyrimą leidžiamiems siuntiniams į USSR

PRANEŠA:

Eilėje garantuojamų užsakymų sovietinės gamybos prekėms, kaip tai: AUTOMOBILIAMS, ŠALDYTUVAMS, TELEVIZIJOS APARATAMS ir kt., pats gavėjas gali pasirinkti dovanas už bet kokio dydžio sumą.

Jūs taip pat galite užsakyti MAISTO PRODUKTŲ DOVANAS giminėms, esantiems USSR. Pristatymas skubus iš produktų sandėlių, esančių SOVIETŲ SAJUNGOJE. Kainos prieinamos.

Katalogų prašykite bet kuriame mūsų skyriuje arba Vyriausioje Įstaigoje:

45 West 45th Street,
New York, N. Y., 10036, Room 1101

Tel. CI 5-7905

Šis tas apie Indijos šiaurinę dalį

Dažnai mūsų spaudoje šis tas paminima apie Indiją. Tokia proga ir man atėjo mintis šį tą parašyti apie kokį nors tos Indijos kraštą. Tokiu atveju pasirinkau Indijos šiaurinę dalį, kuri visokiuose žemėlapiuose yra pažymėta pavadinimu "Kašmir". Metant žvilgsnį į žemėlapi pastebima, kad per tą kraštą eina 35-ji geografinė paralelė, kuri, pvz., taip pat eina per Viduržemio jūrą, per šiaurinę Afriką, per JAV pietinę dalį ir t. t., taigi iš to visko jau galima maždaug matyti, koks tenai gali būti klimatas.

Pasirinkau pirmą eilę aprašyti šiaurinę Indijos dalį dar dėlto, kad tenai senų senovėje, kada buvo suformuota indams bendrinė kalba, pavadinta sanskritu, to krašto žmonės, vadinamieji kašmirai, pirmutiniai buvo pripažinę, kad visi indai laikytusi sanskrito kalbos, kurioje ir dabartinių laikų mokslininkai suranda lietuviškų elementų. Tais senaisiais laikais visi kašmirai savo išvaizda nebuvo panašūs į vadinamuosius visokių azijatus, bet jie buvo visiškai tokie pat kaip europiečiai. Bet per ilgus šimtmečius, o gal per ilgus tūkstantmečius, kai iš visų pusių prigužėjo kitokių tautybių žmonių, tad, žinoma, gyventojų tarpe susidarė mišinys. Bet dar ir šiais laikais yra išsilaikę tos senoviškos nepasikeitusios išvaizdos žmonių, ir jei kas į juos atidžiai pasižiūrėtų, ypač į moteris, tad pastebėtų, kad josios turi dailių lietuvių išvaizdą. Nors dabar visose kalbose tas kraštas vadinamas Kašmir, bet manau, kad lietuviškai tinkamiausia būtų pavadinti Kašmirija, o jos žmones, vyrus, kašmirais, o moteris — kašmirėmis.

Kašmirijos gamtos vaizdai yra labai gražūs. Daug yra panašybių kaip Europos Alpių kalnuose. Daugybė yra visokių gėlių ir medžių. Gana daug yra panašių medžių į europinius platanus; jų tankūs ir platus lapai sudaro gerą pavėšį, kai saulė ima kaitinti. Iš visų pusių matyti didžiuliai kalnai. Kašmirijos vakarai siekia Pakistaną, šiaurės vakarai — Afganistaną, rytai — Tibetą, šiaurė — Sincangą.

Dabar Kašmirijoje gyvena beveik 5 milijonai žmonių; krašto plotas apima 223.000 kv. kilometrų. Religijos atžvilgiu yra beveik 3 milijonai magometonų, paskui eina vadinamieji induistai, dar budistai ir krikščionys. Jei kitos kaimyninės tautos nebūtų kašmirus užplūdusios, tad daugiausia dabar būtų vadinamųjų induistų, paskui budistų ir krikščionių, o magometonų, atrodo, visai nebūtų.

Kašmirijos šiaurėje kai kurios apygardos yra gana aukštai iškilusios nuo vadinamojo jūros lygio. Tos apygardos turi tokius vardus: Ladakas, Baltistanas, Gilgita, Hunza. Šiose apygardose yra išsimėtę kaimeliai, kurie taip aukštai yra susikūrę, kad

daugeliui svetimų žmonių atrodo, jog tokiose vietose nesąjmanoma apsigyventi.

Nors visa Kašmirija yra labai kalnuota, su aukštais kalnais, siekiančiais ligi 9 kilom. aukščio, bet pietinėje dalyje yra graži lyguma, kuri turi 150 kilometrų ilgio, o pločio nuo 15 ligi 60 kilometrų, o aukščio nuo jūros lygio 1800 metrų. Ši lyguma dar vadinama "Laimės slėnis", bet daugelis vietinių žmonių tą slėnį vadina "Dieluma" arba "Dailuma". Šalia to Laimės slėnio yra pagarsėjęs visokiais nuotykiams aukštas plikas (be augmenų) kalnas 8,136 metrų aukščio, kuris yra vadinamas "Nangra Parbat". Vadinamajame Karakorumo kalnyne labiausiai yra pagarsėjęs kalnas 8,620 metrų aukščio, kuris yra vadinamas "Godvin Austen".

Bendrai imant Kašmirijos klimatas yra geras. Žiemos metu nuo kalnų nusirita tokia daugybė sniego, kad sunku būna kur nors nueiti arba nuvažiuoti. Vasaros metu vadinamajame Laimės slėnyje būna drėgnokas oras, o aukštesnėse vietose — gana malonus. Vasaros metu labai gražų reginį sudaro visoki upokšniai, ežerėliai, spygliuotieji ir lapuotieji medžiai bei visokios gėlės. Todėl vasaros metu apsilanko daug visokių turistų iš įvairių kraštų. Kiti atvykę turistai stebisi, kad tame Laimės slėnyje, turinčiame 1800 metrų aukščio, gražiai auga ryžiai ir kiti javai, o šalia jų matyti visoki spygliuočiai, panašūs į tikras pušis. Visoki vaismedžiai tap pat visur klesti.

Kašmirijos dabartinė sostinė vadinasi Srinagas, kuris randasi prie upės Dielumos (Dailumos). Daugiausia šiame sostinės mieste pastatyti mediniai namukai; plaukiant laiveliais šioje upėje galima matyti, kaip abejuose upės pusėse atėjusios moterys plauna arba skalbia savo baltinius, o prie jų atsivesti vaikai visai nuogi bėginėja ir taip pat plaukioja pakrantėje. Gatvėse galima pastebėti, kaip visoki amatininkai dirba visokius pagražinimus namukams ir žmonėms ir kaip audžia visokias skaras, naudodami visokius pūkus ir ožkų plaukus. Nors Kašmirijoje yra daug visokių neturtelių ir jų drabužiai yra gana prasti, bet jų tarpe yra išgalėjęs paprotys nešioti brangenybes: visokius sidabrinus papuošalus, auskarus, antkaklius, vėrinčius.

Visokiuose upeliuose, ežerėliuose daug yra valčių, kurios veža visokius keleivius po įvairias vietas; tokios valtys atstoją, taip sakant, visokius autobusus. Yra laivelių su apdanga, kuriuose žmonės gyvena kaip savo nameliuose.

Jei mesti trumpą žvilgsnį į istorinius įvykius, tar galima pastebėti, kad Kašmirija senaisiais laikais pergyveno daug visokių tragedijų, daug visokių revoliucijų. Tais senaisiais laikais aplinkiniai kaimynai, kaip, pvz., Pakistanas, Afganistanas, Kinai stengėsi brautis į Kašmiriją ir išplėsti ten savo religijas. Tad

Pietų Vietname našlaitė laiko gautą Care siuntinį. Siuntinys iš Amerikos jiems yra didelė parama.

dėl tų visų priežasčių iškildavo visoki karai, nors tada nebuvo nei atominių bombų, nei šautuvų kaip kad dabar. Buvo taip pat iš tolimų vakarų atkeliavę persai, kurie net susimaišė su vietiniais kašmirais, todėl jų dabartinė kalba yra nemaža persiškų priemaišų.

Kai pagaliau visą Indiją okupavo anglai, tad jie irgi ėmė viską savotiškai daryti; jie tais laikais visur stengėsi, panašiai kaip rusai, viską tvarkyti taip, kad visur vyrantų tik anglų kalba. Ir viską taip tvarkė anglų turtuoliai, kurie stengėsi palaikyti modernizuotą vergiją. Atgavus Indijai nepriklausomybę nelengva buvo reikiamai sutvarkyti visas gyvenimas. Kašmirijos gyventojai po ilgų vindaus suiručių šiaip taip susitvarkė nuo 1957 metų, nes išsikovojo sau autonomiją Indijos valstybėje, ir turi dabar savo konstituciją ir savo parlamentą. Visur dabar stengiamasi tvarkyti visokios mokyklos ir kiti reikalai. Agrikultūra ir industrija per paskutinius metus pagerėjo. Kaimynai kinai nori, kad kašmirai pasirinktų kinų politikos

kelią, bet kašmirai vis dėlto yra labiau linkę prie tikrosios demokratijos. A. Kelmutis

D J'S BEAUTY SALON
6730 So. Pulaski Rd.
For the styles to glamorize you in the year ahead!
Permanents — Styling — Tinting — Frosting — Silver Blending — Cutting — Shaping.
Hours Mon. — thru Fri. 9 to 9 P. M. Sat. 9—5, Sun. — 9—1.
Phone for appointment 582-1383

THE DINER
IS OPEN AGAIN
At 4747-49 W. Madison
Under new Management.
Specializing in Steaks,
Chops and Complete Meals
Phone 378-9751

NUNEZ TREE SERVICE
LICENSED — INSURED
Topping, pruning, removing, surgery.
We also do all types of hauling.
(3 fully equipped trucks available).
Also City & Suburbs
FOR FREE EST., CALL
728-6281

**GERBIAMAS NAUJIENU PRIETELI,
PAAUKODAMAS NAUJIENU MAŠINŲ FONDUI, ATLIKSI DIDELĮ IR GARBINGĄ DARBĄ. KIEKVIENA DIDELE AR MAŽA AUKA BUS TINKAMAI ĮVERTINTA.**

DĖDĖS ŠERNO GYVENIMO BRUOŽAI

yra geriausia dovana žiemos vakarams.

Vyresnieji Amerikos lietuviai Juozą Adomaitį — Dėdę Šerną asmeniškai pažino, skaitė jo straipsnius, knygas ir klausėsi jo paskaitų. Dabar jie gali paskaityti gražiai surašytą Dėdės Šerno gyvenimą. Jiems bus įdomu prisiminti senus laikus ir pasiskaityti gražių istorijų. Naujai atvykęs lietuviai galėtų žiemos pasiskaitymams nupirkti Antano Rūko parašytą **Vienišo Žmogaus Gyvenimą** — Dėdės Šerno gyvenimo bruožus. Jie pradžiugins kiekvieną, kas jį atsimeina ir pažinojo, o naujesiems ateiviams, jaunimui, rašytojo A. Rūko lengvas, vaizdus gražia literatūrine forma pasakoji-mas duos progos susipažinti su mūsų pirmųjų išėvių švi-suolių gyvenimu ir jų kieta, ideologine veikla.

Antanas Rūkas, **VIENIŠO ŽMOGAUS GYVENIMAS**, Juozo Adomaičio — Šerno gyvenimo bruožai. Išleido Amerikos Lietuvių Istorijos Draugija, Chicago, 1962 m. 206 psl., kaina 2 dol.

GAUNAMA "NAUJIENŲ" ADMINISTRACIJOJE

Kai pakalbama "tautos vardu"

PRANYS ALŠENAS

"Draugo" šeštadieniam priede (XII. 5. 1964) lietuvių tautos labai artimas bičiulis E. Skujenieks paskelbė straipsnį apie Kristijono Donelaičio "Metų" vertimus į latvių kalbą, teigdamas, jog P. Kalvos anksčiau atliktas "Metų" vertimo fragmentas, kartu ir pats vertėjas (P. Kalva) dingę be žinios Kuržemės tvirtovės kovų sukuriuose.

Taip lygiai jam (Skujeniekiui) netekę sužinoti ar vertėjo P. Kalvos vertimas buvęs užbaigtas ar ne.

Į tai atsiliepė dr. Kostas Ostrauskas, ("Draugo" liter. priedas XII. 19), nurodydamas Skujenieko padarytas klaidas. Esą: P. Kalva nedingęs, "Literatūroj ir mēne", o taip pat ir "Pergalėje" buvęs išspausdintas jo pasisakymas Donelaičio jubilėjaus proga, taipogi ir "Metų" vertimas — užbaigtas ir pernai išspausdintas Rygoje (Gada-laiki).

Be to, girdi, reikėję Skujeniekiui žvilgtelti, kad ir Donelaičiui skirtąjį "Lituanus", kuriame buvusi paskelbta bibliografija.

Tai — lyg ir būtų viskas: vienas suklydo, kitas atilaisė ir — jokios čia milžiniškos tragedijos, jeigu ne paskutinosios K. Ostrausko atitaisymo eilutės, kalbančios jau nebe paties atitaisytojo, bet visos tautos vardu.

Esą: "Bėda su tais įvairiais mūsų tautos bičiuliais. Taigi, "tautos vardu" pasibėdavo jama, jog mūsų tautai esama nepatogumų — "bėdos" su tais (ne vienu!), bet daugeliu (įvairiais) mūsų tautos bičiuliais. O jų — jų mūsų tauta yra turėjusi ir turi. Štai, Skujeniekas — yra latvis, Aleksis Rannit — estas, dr. J. Eretas — šveicaras, Raphael Sealey ir miręs Harrisonas — anglai ir t. t. Jie daug dirbo ir daug padėjo Lietuvai, jos kultūrai ir atsikūrimui, o dabar — padeda jos vadavimui bylų. Tad, kodėl gi mums bėda su tais "įvairiais mūsų tautos bičiuliais"? Ar tokiu elgesiu mes norim atbaudyti tuos, tikrai pagarbos vertus, bičiulius, tarytum tardami: "Nereikia, apsesime ir be jų" ...

Geriau šiuo atveju tikėtų pasiklausti, kodėl gi mes, lietuviai, taip nemokame kiek nors džen-telmeniškiau savo elgesį ir žodžius nukreipti ypač į svetimšalius, kurie padarė ar nors stengiasi padaryti mūsų tautai ką nors gero?

Juk, pvz., tenai pat, tame pačiame literatūrinio priedo numerįje, visiškai šalimais Ostrausko atitaisymo, talpinamas kitas (A. Grauslio) rašinys apie kitą latvių tautos rašytoją — Zentą Mauriną, rašytoją essaistę, dabar gyvenančią tremtyje — Vokietijoje ir rašančią vokiškai, vienok, esą: "Savo atsiminimuose ji labai simpatyngai kai kur prisimena ir lietuvius. Ji ypač su gilia simpatija prisimena vieną savo buvusią draugę idealistę lietuvaite. Su dideliu pasigėrėjimu ji mini Čiurlionio tapybą, kai dar neprikla-

kais ji, būdama Kaune, aplankė jo vardo galeriją".

Taigi, tik už tiek Zenta Maurina minėtina ir pagarbos verta. O kaip su Skujenieku? Jis gi, atrodo, daug daugiau dirbęs ir padaręs lietuviams ir lietuvių tautai. Jis — mokytojavęs ir atlikęs net karinę prievolę Lietuvos kariuomenėje. Lietuviškoj spaudoj rašęs ir teberašęs nuo 1922 metų, besąs Lietuvių Rašytojų D-jos narys, itin daug prirašęs latvių spaudoj lietuvių literatūros reikalais, o taip pat — apie lietuvius rašytojus: Krėvę, Putiną, Nėrį, Grušą ir kt. Be viso to — parašęs bendrai gana daug straipsnių Latvijos, Lietuvos ir Amerikos lietuvių laikraščiuose bei žurnaluose literatūriniais, kultūriniais ir visuomeniniais (ypač latvių-lietuvių vienybės) klausimais. Ypatingai daug lietuvių tautai Skujenieks yra nusipelnęs lietuvių autorių vertimais į latvių kalbą. Jis išvertė V. Ramono "Kryžius" ir "Dulkes saulėleidy", Špalio "Gatvės berniuko nuotykius" ir "Ant ribos", scenos veikalus: Čiurlionienės "Dvylika brolių", "Aušros sūnus" ir "Pinigėliai", V. Krėvės "Žentas", P. Vaičiūno "Naujieji žmonės", "Aukso žaismas" ir "Nuodėmingas angelas", B. Sruogos "Milžino paunksmėj", V. Alanto "Buhalterijos klaidai" ir t. t.

Tad, štai, kokia "didelė bėda" mums, lietuviams, su šiuo ir kitais kitataučiais bičiuliais. Manding, jeigu yra mums kokia bėda — tai tik su tokiais rašytojais ir atitaisytojais kaip dr. K. Ostrauskas.

Pabėgimas iš haremo

Pikti septintieji metai, kaip rašo "Neue Post", parodė savo nagus ir vienai garsiai porai. Princesė Shanaz, 24 metų šacho dukterė iš pirmųjų vedybų su Faruko seserim princese Favzia, išsiskyrė su savo vyru, persų pasiuntiniu Zahedi, 37 metų! Šią išsiskyrimą Irano pasiuntinybė Londone šiomis dienomis patvirtino: Zahedi yra šios pasiuntinybės šefas, kuris atstovauja savo kraštui prie St. James sosto.

Niekas to negalėjo nujausti, kai prieš septynerius metus Teherane tarp žavingai gražios šacho dukters ir generolo sūnaus buvo atšvėstos vestuvės. Šachas pats buvo savo dukters sutuoktuvų liudininkas, nes jis buvo skolingas jaunikiui tėvui už ištikimą tarnybą pavojingose valandose. Mat, generolas Zahedi, pasiuntinio tėvas, ministrų pirmininko Mossadeyvo revoliucijos metu šachui ir jo dinastijai apgynė povų troną!

Deimantų kaklo papuošalas buvo šacho atsisveikinimo dovana savo dukteriai, o žentas gavo kitokią dovaną — tarnybą pasiuntinio poste Vašingtone.

Bet ar padėjo vedyboms pinigai ir turtas, deimantų papuošalas ir ekselencijos tarnyba, kai gyvenimo pažiuros nesiderino?

Chanaz buvo išauklėta Vakaruose. Geriausi internatai Briuselyje ir Genevoje jai davė pasikutinį "apsilifavimą" ir taip pat europinės moters laisvas pažiūras savistovioje pozicijoje.

Jos vyras buvo taip pat vakarietiškai išauklėtas, tačiau savo žmonos gyvenimo atžvilgiu jam diktavo koranas: žmona turėjo gyventi namuose, o jo tarnyba ir išiegos jai nepriklausė.

Shanaz turėjo nuobodžiauti ir liūdėti, nes ji nedalyvavo vyro dideliuose diplomatinuose priėmimuose. Nežiūrint to, kad ji puikiai kalbėjo keturiomis kalbomis, ji nepasirodydavo jokiuose diplomatų pobūviuose Vašingtone.

Ardechir Zahedi uždraudė jai net su kitų diplomatų žmonomis santykiuoti. Princesė Shanaz aiškiai matė, kad Irano pasiuntinybė Vašingtone jai buvo ne kas kita kaip haremas: ji gyveno, taip sakant, už grotų.

Jos nusiskundimas tėvui davė tik tai, kad ši pora iš Vašingtono buvo perkelta į Londoną. Vieta tai pasikeitė, bet ne princesės Shanaz gyvenimas. Jos vyras vakaras po vakaro išeidavo, o Shanaz su savo dukterim, mažiuke Manaz, likdavo namuose vienišos.

Tačiau vieną dieną šitas gyvenimas jai pasidarė neapkenčiamas. 1963 m. pabaigoje ji su savo dukterimi pabėgo į Teheraną. Šachas davė jai vieną vilą ir ten ji gyveno taip pat uždaryta, kaip prieš tai Vašingtone ir Londone. Kai šahui ji pasisakė apie suplanuotas skyrybas, iškilos katastrofa. Oriente vyras gali reikalauti skyrybų, bet žmona yra beteisė.

Pakvietimas iš Beiruto atėjo Shanaz į pagelbą. Iš tenyškščio apsilankymo ji nebegrižo į Teheraną. Ji iškilo į viešumą šveicariškoje Genevoje ir tenai iškėlė atsiskyrimo bylą pagal Vakarų Europos įstatymus.

Bet kas bus su jos maža dukterim Manaz? Ar šachas ant ankštes uždės savo ranką, ar jis ją paliks princesei Shanaz?

L. Kvecas

Mūsų Lietuva

Antrasis didžiulis tomas visu spartumu spaudžiamas

Patiriama, kad Broniaus Kvickio monumentalinis darbas jau ipusėjęs.

"Mūsų Lietuva" 7x10 colių formato, 752 puslapių, kietais enciklopediniais viršais, aukso išpaudomis I tomas apie Lietuvos žemę ir žmones, tautą ir jos kalbą, sienas, ežerus, klimatą, žemės turtus, miškus, gyvūniją, paukščius, archeologiją ir Lietuvos gyventojus amžių būvyje, toliau apie Vilnių, Vilniją ir visą Rytų Lietuvą, turėjo tokį pasisekimą, kad atrodo patenkintas ne vien autorius, bet ir leidėjas, ir dėlto II tomas beveik baigiamas anksčiau negu prenumeratoriai ir patys leidėjai tikėjosi.

Maloni staigmena lietuviškos knygos pasaulyje ta, kad leidėjas "Mūsų Lietuvai" prenumeratos gavęs jau ko ne dukart tiek, kiek buvo užplanavęs gauti prieš imdamasis tų trijų didžiulių tomų veikalą leisti. Taigi, prenumeratoriai gali jau laukti pranešimo, kada siųsti pinigų už antrąjį tomą, o neprenumeratoriai pasiskubinti tokiais patapti!

Antrasis tomas yra toks pat mišolinis, pilnas retenybų iš visų Vidurinės Lietuvos kampų-kampelių (Aukštaitijos, Vakarinės Dzūkijos ir senovės Žemaičių kolonijos — Suvalkijos).

Dar liks trečias tomas, tai Vakarų Lietuva — šventoji Žemaičių žemė iki jos istorinių rubežių, kurie nesirubežiuo Nemuno delta.

Jei autoriaus sveikata ir ryžtas išsesės, kuo neabejojame, yra vilties, kad seks ir ketvirtasis tomas — specialiai apie Maząją Lietuvą arba prūsus ir jų liudną dabartį bei didžią senovę.

J. Pr.

SKAITYK PATS IR PARAGINK
KITUS SKAITYTI
L. A U J I E N A S

D Ē M E S I O

FIRMA

Package Express & Travel Agency, Inc.

Vyr. Įstaiga

1530 Bedford Ave., Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Pagal susitarimą su Sovietų Sąjungos Vnešposiltorg priima užsakymus iš Amerikos gyventojų dovanom, aukštos kokybės sovietinėmis prekėmis, kurios bus įteiktos be jokių muitų ar kokių primokėjimų giminėms, gyvenantiems Sovietų Sąjungoje.

Didelis prekių pasirinkimas: tarp jų automobiliai, motociklai, dviračiai, televizijos aparatai, šaldytuvai, radio aparatai, siūvamos mašinos, foto aparatai, laikrodžiai, akordeonai ir t. t.

Prekių pristatymas garantuojamas per 5 iki 40 dienų, atsižvelgiant į tai, koksai daiktas dovanom parenkamas.

Reikalaukite telefonu ar raštu katalogus, kuriuos gausite nemokamai iš mūsų Vyr. Įstaigos.

Package Express & Travel Agency, Inc.

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Ar menas grįžta į "tamsiuosius amžius"

Cinizmas ir asketizmas mene?

Estetika yra dvasios kalba, bet ne visi gali susikalbėti.

Ivadinis žodis

Apie meną niekad nebuvo tiek daug kalbama, kaip dabar. Atrodo, kad dabar daugiau žmonių domisi menu. Į bendrą menininkų konglomeratą įsilieja mėgėjai, savamoksliai, neturį pelnyto autoriteto. Jie tai daro tikrai savo malonumui. Daug kas jaučia, kad nuo modernaus gyvenimo atsilikę, turime įvairių trūkumų, nesugebėjimų vienoj ar kitoj meno srityje orientuotis, bet turime gyvą susidomėjimą, tai natūralu. Bet tuo patim užmirštame, kad modernus menas stato didesnius reikalavimus ir labiau problematiškas, kaip ir visas visuomeninis gyvenimas vyksta nuolatiniame konflikte. Visuomenė labiau organizuota, negu anksčiau, bet menininkai priešingai. Jiems šiandien sunkiau susikalbėti dėl skirtingų idėjų, įsitikinimų, dėl modernios meno filosofijos, kai menas yra pereinamojo laiko (contemporary) ženkle, egzistuoja tikrai sau, tik intelekto vertinamas, subjektyvuojasi impulsu ir emocijom. Juo labiau menas asketiškas, juo labiau originalus ir neutralus. Iš to taško žiūrint, daug kam atrodo, kad šių dienų menas skęsta cinizmo ir asketizmo bangose. Jis nebeprinemas plačiajai publikai, nes ji ne tik negali jo suprasti, bet ir pajusti estetinės egzaltacijos bežiūrėdama į abstraktų paveikslą. Bet kokia išorinio pasaulio reprezentacija paniekinta, kaip "atsilikusi", "banali" sena vaizdinio ir fonetinio meno forma.

Senosios ir naujosios meno formos iš tikrųjų nėra tiksliai apskaičiuoto logiško galvojimo produktas, nes nėra iš anksto nustatyta griežtų formulių, nei disciplinos, nei kriterijaus — tegu taip bus, kaip impulsas ir emocijos ateina savaime. Čia grynai vidinio pasaulio — žmogaus dvasios susikaupimo produktas — menas. Pagal Freudą sapnai yra žalia pašamonės medžiaga, turinti tendenciją regre suoti, kai nėra proto cenzūrujami. Užtat taip daug matome baisių, "neestetikiškai sukurtų paveikslų ir konstrukcijų, kaip skulptorių Tinguely, Kearney, Antonio Saura ir kitų žiauri, "sadistinė" tapyba, sumėsinėtas Kristus, žmogus, — pasibiaurėtinai ir sukrečiantys vaizdai. Tie menininkai sako tikrai savo emocijas išreiškia, neturi tikslo tikėjimą įzeisti ir pan. Taip. Tokiuose ir kituose kūriniuose yra labai daug tragizmo, dramizmo, nusižmoginimo, net jūmoru, tačiau apstu ir baurumo.

Neveltui kai kas kelia balsą, jog modernus menas grįžta į "tamsiuosius amžius".

Kubizmas ir abstraktizmas

Kubizmas ir abstraktas nėra racionalaus galvojimo, bet svajonių ir sapnų produktas. Kandinskis kūrė savo pirmuosius abstraktinius paveikslus pagal fuvistus 1908—9 m., o 1912 m. jo paties realistiniai daiktai sunkiai atskiriami nuo abstrakto. Kandinskis savo vidaus konfliktus vadina improvizacija, bet savo veikale įspėja apie pavojų, kad bedaiktinis abstraktas gali išvirsti į išorinę dekoraciją, kaip pvz. rokokas išvirsto į kraštutinį elegantiškumą ir tuo pasibaigė stilius, nepalikdamas vietos naujoms formoms. Abstraktas dabar labiau grafiškas negu tapybiškas, nes paskutiniaisiais metais pasukus į geometrinę linijinę formą su solidžiom ir paviršinėm plokštumom, netenka bet kokių realistinių formų, vien tikrai erdvės organizuotas ritmas santykiauja tarp savęs, vienintelis tikslas — pašamoninė spontaniška vidinio charakterio jungtis — ekspresija. "Kas nėra medžiaginė ekspresija, aš vadinu 'Improvizacija'", sako Kandinskis.

Įvairioj moderniojoje poezijoje, religinėje sąmonėje, filosofijos koncepcijose, menas yra n a u j o atradimas ir pasisakymas medžiagos formoje ir dvasios išraiškoje, bet ne reprodukcija jau egzistuojančios realybės. Tą meno prasmę reikiama p i r m a m atrasti ir išreikšti simbolių forma, nes menas vyksta forminės kūrybos ir transforminės išraiškos keliu. Menininkas objektyvuojasi jausmais, intucija arba impulsu, kuriuos išreiškia muzikos, dailės, rašto simboliais. Menas yra dvasinė ir kultūrinė komunikacija su kitais žmonėmis. Empirinis idealizmas nebeegzistuoja konkrečiai abstrakte, kaip grynai techninė priemonė moderniojo meno filosofijoje, nes menas turi gimti vis su naujomis apraiškomis bei idėjomis grindžiamas, — šviežias, kaip rytas, kad ir keistas, neįprastas. Kubizmas, pav., grynai sintetinė meno forma, atsiribojusi nuo organinio pasaulio, organinės kilmės estetikai neturi vietos. Todėl kubistinis menas sunkiai priimtinas arba net stačiai ignoruojamas, kaip neturįs idėjos, nei dvasinio malonumo, sukeliąs tikrai įtampos jausmą. Tarp Leger, Braque arba Picasso geometrinų formų ir Rafaelio arba Da Vinci realistinės kūrybos — du labai skirtingi pasauliai. Realistiniame mene žmonės randa

Rašytoja Žemaitė
Petro Rimšos
skulptūra

daugiau estetinės pagavos, daugiau humanizmo, negu mechaniskame mene, nors ir senoji ir naujoji meno forma turi savo vertybę ir savo vertintojus. Mechaniskas menas atsirado technikos amžiuje, nepretenduoja reprezentacinei dailei atstovauti. Reprerentaciniai daiktai priklauso išoriniam pasauliui, abstraktas — vidiniam, kaip sukurtas kūrinys atsako tikrai pats sau, savo tikslui, kaip mašina tarnauja savo funkcijai. Intelektualinę kūrybą tegali vertinti tikrai intelektas, nes formalistinis geometrinis konstruktivus absaraktas turi tam tikram laipsnyje ir simbolizmo, pvz. Picasso, Leger mechaniskas simbolizmas ne vien super tikras, bet ir super asmeniškias.

Platonas pramatė toliau, ką mes vadiname "abstraktu". Jis teigė, kad gamtos grožis, kuris vyksta be žmogaus valios, nemaišytinas su žmogaus kūryba, kaip savo dvasios išraiška.

Platonas geriausia išreiškia abstrakto teoriją savo paskutiniame veikale "Philebus". Sokratas ir Protarkas kalbasi *):

Sokratas. "Tikras malonumas kyla iš spalvų ir formų, kurios mums gražios. Daugiau malonumo teikia kvepianti daiktai ir garsai. Tikras malonumas kyla iš visų šitų daiktų, kurių pageidaujame ir kurie vietoj skausmo, teikia pasitenkinimą — yra sąmoningai malonu, kas neturi vietos skausmui."

Protarkas. "Bet vėl, Sokrate, ką mes norime tuom pasakyti?"

Sokratas. "Tikrai nelabai aišku, ka aš noriu pasakyti, bet aš stengiuos, kad būtų aišku. Aš nematau kalbėti apie gražius daiktus, kokių daug kas gali tikėtis: kaip apie gyvenančius sutvėrimus arba paveikslus. Aš turi galvoje tiesias linijas, kreives, paviršius arba solidžias formas, pagaminamas tikri tekelo pagalba, su liniuote ir keturkampiais, jeigu mane supratote. Aš noriu pasakyti, kad šitie daiktai, palyginti, nėra gražūs, kaip kiti daiktai, bet visuomet natūralūs ir absoliutiškai tikri. Jie teikia tinkamą

malonumą, nebūtinai priklausė nuo geidulių. Aš turiu galvoje ir spalvas su tokiu pat grožiu ir malonumu. Aišku, ar ne?"

Protarkas. "Aš bardau jus suprasti, Sokrate, bet tu pasi-stenk, kad būtų aiškiau".

Sokratas. "Aš noriu pasakyti, kad yra tikri garsai, jie švelnūs ir išduoda tyriausius tonus, — nėra gražūs, kai palygini su kuo nors kitu, tikrai savo prigimtimi, iš savęs teikia malonumo".

Platonas nurodo, kad mokslas apie meną ir grožį yra dviejų objektų. Platonas pirmas dėstė mokslą apie estetiką. Jis meną ir grožį vadino filosofijos mokslu. Skirtingų meno srovų sintezę įjungė į disciplinos sistemą, kad dvasiniai kultūrai giminingos meno srovės nebūtų paskirai gvildenamos. Platonas tiki, kad menas stovi aukščiau negu gamtinis grožis, ir menas yra aukštesnio laipsnio, negu idėja, nes idėją reikia realizuoti, iš kitos pusės meną vertina kaip įsivaizduotą dalyką — idealinį meną, kuris pareina grynai nuo įsivaizdavimo, kaip ir religija. Aristotelis mažiau dėmesio kreipė į panteistinį grožį, bet ypatingo dėmesio kreipė į poeziją, kuri kūriama įsivaizduojant.

(Bus daugiau)

VYKSTA PARODOS

—The Union League bienalinė paroda vyksta National Design centre, Marina City. Ši paroda viena didžiausių, 109 tapybos ir skulpt. darbai, beveik visi realistiniai. \$12,000 premijomis išdalinta. Curt Frankenstein laimėjo pirmą premiją \$1,000 už realistinę tapybą. Kitos premijos po tūkstantį ir po mažiau. Dalyvauja ir Edward Walaitis.

— Chicagos Meno Institute tebevyksta Pierre Bonnard paroda, kuri pasibaigs vasario 28.

— Hyde Park Art Center, 55 Blackstone gat. 20 dailininkų grupės paroda, kurioje dalyvauja dail. Janina Mankutė-Marks.

— Kovo 21 d. Los Angeles, Calif. įvyks Alg. Kurausko ir V. O. Virkau paroda.

* Cituota iš Herbert Read knygos "Menas dabar".